

(יט"ב) זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר וגו' ויקחו אליך פרה אדומה וגו'.

וברש"י (פסוק כב) בשם רבי משה הדרשן משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך אמרו תבא אמו ותקנח הצואה כך תבא פרה ותכפר על העגל, עכ"ל וכן הוא בתנחומא (סי' ח). וצריך ביאור.

הנה דרך בני אדם להביט על ענינים הגשמיים כעיקר חייתם, והרוחניות טפלה לגבי צרכי העולם הזה, וזאת פעולתו של היצר הרע הרודף אחר תענוגי העולם הגשמיים, והיא השורש של עבודה זרה, שהעובדים מאמינים בכוחות רוחניים אלא שחושבים שצריכים להלבישם בדברים גשמיים כיון שעיקר חייהם הוא בעולם הגשמי. ולכן סדר העולם שמיתת האדם עושה רושם על אותם שנשארו בחיים החושבים שבהעדר חיות הגוף בטל האדם, כיון שלדעתם הרי כח החיוני זהו כל האדם. והשקפה זו היא בבחינת "אם" אשר משורשה פורה ראש ולענה, וכמו שמצינו שאמרו ישראל (תשא לב,א) "כי זה משה האיש" הגשמי "לא ידענו מה היה לו" ועשו סמל גשמי של משה רבינו (עיי"ש ברמב"ן).

ומפירושו של מרן רש"י הירש זצוק"ל בפרשת חוקת למדתי שהענין הנ"ל הוא גם המקור לטומאת המת, שכשהגוף הגשמי מת אזי נחשב בדעת החי שכבר בטל מציאות כל האדם ושוכח שאין הגוף כי אם עטיפה ולבוש להנשמה אשר בקרבו שהיא חלק אלקי ממעל ודבר נצחי, ורק החיצוניות בלתה ולא עצם האדם, עיי"ש פירושו הנפלא. ועל כן בא הצווי ליקח פרה אדומה - שהיא דוגמא של התגברות החיים הגשמיים - ולשורפה לאפר כדי לבטל כח הטומאה העושה את הגשמיות לעיקר, ולערב את האפר עם מים חיים סמל לחיי האדם בעוה"ז הדומה למים חיים בכלי חרס, ובהזאתו על הטמא מלמדו להועיל להבדיל בין העיקר האמיתי - כלומר הרוחני - והטפל הגשמי. וזאת היא טהרתו.

ולכן אמרו חז"ל "תבוא האם" היא הפרה האדומה שהיא תורת ביטול של טומאת הדעה הנפסדת הזאת, "ותקנח צואת בנה" פי' ותכפר על מעשה העגל שהוא התולדה מהשקפה זו.

להרחיב הענין יש להעיר שהנה פרה אדומה צריכה למשכן כדכתיב (חוקת יט,ד) "והזה אל נכח פני אהל מועד", וכן מצינו שלא נעשית הפרה עד בי' ניסן (עיי' ירושלמי מגילה פי"ג הי"ה ובסדר עולם סוף פרק ז' וברש"י גיטין ס: ד"ה פרשת פרה) אחר הקמת המשכן, ואם כן איך נבנה המשכן ואיך עבדו עבודת הקרבנות בשמונת ימי המלוואים בהיותם טמאי מתים, והרי לא מצינו חיוב הזאה להכנת העבודה כי אם אצל הלויים (בהעלותך ח,ז), וגם למה לא מצינו שיצטרכו כל כלי המשכן שנעשו קודם שריפת הפרה הזאה ג' וז', וכן משה רבינו הרג המצרי ויטמנהו בחול (שמות ב,יב) והיה טמא מת ואיך עלה למרום וקבל התורה מפי הגבורה. אלא על כרחיך לא המת מטמא, אלא לאחר שנאמרה פרשת פרה אדומה נתחדשה טומאת מת, וגזירה היא מלפניו. זאף שבמרה נצטוו בפרה אדומה (עיי' רש"י בשלח טו,כה ועיי' ביצור לפרשת פרה "ממרה חוקה גזר") אין הכוונה שנצטוו על העשייה בפועל שהרי נאמרה הפרשה ביום א' ניסן אלא שנתן להם חוק ומשפט שיתעסקו בהם (לשון רש"י שם) פי' שתהיינה להם מקצת הפרשיות ללימוד תורה ויש ללמוד מזה לכל המצות, כגון באיסור אכילת חזיר אין החזיר בהמה טמאה בעצם אלא אסורה מכח צווי הקב"ה "את זה לא תאכלו". ושמעתי ממו"ר מרן ר' ירוחם זצוק"ל, המשגיח ממיר, שאמר בענין טעמי המצות, משל למה הדבר דומה לאדם שאוכל כדי לחזק כחו וחיותו, הרי החומר זן את הגוף ואינו קשור כלל בטעמו של המאכל וגם אם לא ירגיש בהמאכל שום טעם או תסולק ממנו הרגשת החיך והגרונ תועיל לו אכילתו שלא ימות, ותחזקו להיות בריא, רק שחסד עשה הקב"ה עם ברואי מטה ונתן טעם טוב בפירות כדי שתערב להם אכילתם ולא ימנעו מלאכול. וזה ענין טעמי המצות ליתן מתיקות ועריבות בהעשייה, אבל אין לזה שייכות עם עצם קיום המצוה בפועל ורושם הקדושה שעושה למטה ולמעלה.

2

במדבר פרשת חקת פרק כ פסוק יא - יד
(יא) וַיִּרַם מֹשֶׁה אֶת־יְדוֹ וַיִּךְ אֶת הַסֵּלַע בְּמַטְּהוֹ פַּעַמַּיִם וַיִּצְאוּ מֵיָם רַבִּים וַתִּשֶׁת הָעֲדָה וּבְעִירָם: 0

(יב) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶן אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תִבְיֵאוּ אֶת־הַקֶּהֱל הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם:
(יג) הִמָּה מִי מְרִיבָה אֲשֶׁר־רָבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְקֹנֶן וַיִּקְדַּשׁ בָּם: 0

3

בראשית פרשת בראשית פרק ב פסוק ה

וְכָלוּ שְׁיִחַ הַשָּׂדֶה טָרֵם יִהְיֶה בְּאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר יְקֹנֶן אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לַעֲבֹד אֶת־הָאָדָמָה:

4

רש"י בראשית פרשת בראשית פרק ב פסוק ה

וכל עשב השדה טרם יצמח - עדיין לא צמח, ובשלישי שכתוב ותוצא הארץ, על פתח הקרקע עמדו עד יום ששי:

כי לא המטיר - ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם^ט התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים:

5

הרחב דבר במדבר פרשת חקת פרק כ פסוק יג

אלא הענין בכל זה שהורו לנו חז"ל עיקר גדול בתפלה, דהליכות הפרנסה בטבע בהשגחה פרטית, קבע הקב"ה שיבא על ידי שיקדימו עבודת התפלה שהיא המוספת כח כביכול למעלה, וכדאיתא בב"מ דקט"ו, ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך מכאן שהקדש טעון ברכה, ועי' ספר דברים ל"ג כ"ז, ומשום הכי אפילו בזמן שרוצה הקב"ה להשפיע טובה בברור, ואין השעה צריכה לעורר רחמי שמים, מכל מקום כך רצונו ית' שיתפללו מקודם, כי כך קבע מי שאמר והיה העולם ית', וכמו שביארנו בספר בראשית ב' ה' על הפסוק וכל שיח השדה וגו', וראיה ברורה לזה הוא מתפלת אליהו על הגשמים, שהרי הקב"ה הקדים הבטחתו לאליהו ואמר לך הראה אל אחאב ואתנה מטר וגו' ואליהו יתרה עשה והוריד האש וקידש שם שמים ברבים, אחר כל זה למאי ניצרך אליהו לעלות על ההר ולהתפלל על הגשמים, אלא כך היא המדה, ורצונו של הקב"ה שיהא מקדים תפלה להורדת השפעה ופרנסה שהוא הגשם, ואחר שכן הוא אין נפקא מינה אם מתפלל אדם גדול כאלהו או הדיוט ורש בישראל כולנו בני אברהם יצחק ויעקב, אשר השגחתו יתברך עלינו ונושאי מדברותיו של הקב"ה, כמש"כ בפרשת ברכה בפסוק אף חבב עמים וגו', ולא נתייחדו גדולי הדור לתפלה אלא בזמן שנדרש רחמי שמים שיהיה השפעה, וכדאיתא במסכת תענית פרק ב' והיחידים חוזרים ומתעניין, מאן נינהו יחידים אלו תלמידי חכמים, וכן נתייחדו צדיקים לעשות להם שנוי בהליכות הטבע כדי שירבה בתפלה כדאיתא בחולין דף ס"א בעובדא דרחב"פ, וביארנו בספר בראשית שם, אבל בזמן שהליכות השפעה יורד בלי התעוררות רחמים, אלא שמכל מקום יש להתפלל כי כך רצונו ית' אין נפקא מינה, ואפילו תפלת רשים ודילוגם עליו אהבה:

וזהו דבר המדרש ראשך עליך ככרמל, הרשים שבכם חשובים עלי כאלהו שעלה לכרמל להתפלל על הגשמים, בעת שגם בלא תפלתו היה יורד כדבר ה'. ודלת ראשך, אמר הקב"ה הדלים שבראשיכם היינו המתפללים בשביל הרבים תמיד, חביבים עלי כדוד ודניאל, שהיו מתפללים ג' תפלות שמונה עשרה תמיד, וידוע דתפלת שמונה עשרה מיוחד לחיי שעה כדאיתא בשבת דף י', והוא עסק פרנסה בכל יום ובכל שעה. ועל זה מסיים המדרש מלך זה משה, שלא התפלל על פרנסה, שהרי במשך ימי המדבר התפרנסו בדרך נפלא, ולא היה נדרש לתפלה, כמו שהוכחנו בספר שמות ל"ב י"א מהא שהקדים שבח לתפלה בפרשת ואתחנן יע"ש. ובשעה שהגיע שעה שיתפלל על מי הבאר שנעצר פרנסה טבעית כמש"כ, לא עמדה לו השעה, על פי שקלקל בדברו רתת בשעה כזו, אלא התנהג בדרך נס ובלי תפלה, נענש על זה ונאסר ברהטים. מזה ראה שאף על גב שרצון ה' ליתן גשם מטרות עוז כמו שכאן היה הרצון ליתן מים, מכל מקום היה עיקר הרצון שיבא על ידי תפלה, ומשה שלא עשה כן נענש על זה. והיינו דכתיב להלן כ"ז י"ד להקדישני במים לעיניהם ביחוד במים, שהוא פרנסה, שידעו בני ישראל שהקב"ה קדוש בישראל, והשגחתו פרטית בפרנסה תליא בתפלה, שהוא במה שמתקדש בקרבם בדבר שבקדושה: